

Régi mádi bálok

Mád Borsod-Abaúj-Zemplén megye 2670 lelkes települése. Egykor Alsó-Zemplén szőlő-, bortermeléssel és borkereskedelemmel foglalkozó mezővárosa, oppiduma, jóval nagyobb számú lakossággal, s – ahogy mondták – Tokaj-Hegyalja központja. 2002. óta a világörökség része. Virágkora a XVIII. század második fele, s a XIX. század. Az ebben az időben tartott bálok tették nevét országosan ismerté. Olyannyira, hogy Fényes Elek: Magyarország geográfiai szótára (I–III. Pest 1851.) átfogó munkájában Mád adatainál külön megjegyzi: „A hegyaljai szüret alkalmával tartani szokott táncvigalma országszerte híres.” Ekkor járta a mondás is: *pócsi búcsú, mádi bál, debreceni vásár* – leányvásár. Ezeknek a nevezetes báloknak ma már csak az emléke él, az is egyre halványul. Egetlen eleme maradt máig fent, az, amit most szüreti felvonulásnak hívunk.

A hegyaljai ember életmódja: hétköznapja, ünnepnapja, szórakozása, mulatozása, öröme, bánata a szőlőhöz kötődik. A több hónapi kemény szőlómunka után a szüret nem csak a betakarítást jelenti, ez a vígasság ideje is. Régen ez még inkább így volt. Ilyenkor megélenkültek a mezővárosok, nemcsak a munkás nép jött szüretelni, hanem jöttek a szőlők urai a birtokosok, azok vendégei, és jöttek a borkereskedők messzi országokból: lengyelek, oroszok, görögök, németek. Hangos volt a hegyoldal, szólt a dal, a zene. Ilyenkor a hegyaljai városok vendégfogadókká váltak, bor, étel, játék, nóta egyaránt kiemelkedő alkalommá tették a szüretet.¹

Mád már csak azért is nevezetes hely volt, mert itt volt a nagyurak gyülekező és találkozó helye. Már II. Rákóczi Ferenc tartott Mádon országos gyűléseket, később is sok jelentős tanácskozás színhelye volt. Talán azért is tartattak itt azok a nevezetes bálok, amelyeket rendszerint szüret után, késő ősszel rendeztek mágnásaink. „Különösen híresek voltak voltak a mádi bálok és a szüretnek, ahol Szemere Miklós költő látta vendégül Arany Jánost, Tompa Mihályt, Lévai Józsefet és a kor magyar irodalmának sok jeles képviselőjét.”²

Hol s hogyan zajlottak le ezek a bálok?

Az Andrassy-család, a város egyik földbirtokosa, a Fő utcán emeletes házat építtetett (ma Rákóczi u. 47.). Ennek egyik szintje volt a bálterem, a „szála”. A helybeliek bálháznak nevezték, hivatalosan ez volt a Kék Szőlő vendégfogadó, melynek bejáratánál gondosan megmunkált kovácsoltvas cégér hirdette a ház rendeltetését. „A mulatozás helye a bálház volt, olyan nagy és tükrös szálával, mely nagyságra a megyeháza nagy terme következett a megyében. Volt női és férfi öltözője, étterme, biliárdozója és vendégszobái.”³ A Vasárnapi Újság 1861-ben a Hegyalja páratlan nagy, s díszes termének nevezi, melynél alkalmasabb központi helyiség Alsó-Hegyalján nincs, s ahol a régi idők mádi báljaiban majd annyi volt a művelt álarcos, mint most a táncoló közönség.⁴

Ebbe a terembe invitálta az érdeemes közönséget Lederer András mellékelt Hír-Adása németül is, magyarul is.

A Kék Szőlő fogadóval átellenben egy hosszú földszintes ház (ma Rákóczi u. 42.) várta szobáival és istállóival a messziről jött uraságok batárjait, azok kocsisait. A háznak nem, de az egész utcasornak a hátsó traktusa is lakott, kis kapuk, ablakok nyílnak közvetlenül a patakra. Nagyon valószínű, hogy minden házhoz híd tartozhatott. A szóban forgó ház patak felőli része impozáns, kétszintes épület lehetett fénykorában, mert az ma is melléképületként. Mivel vakolatlan, jól látszanak a berakott ablakok az emeletén, a hatalmas bejárat a patakparton. Belülről, az udvar felőli részen már az is látszik, hogy milyen magas és széles bolthajtásos kapualj tartozott a bejáratához, feltehetően hozzá illően széles és erős híddal együtt. Olyan, amelyen keresztül egy hintó könnyűszerrel közlekedhetett, közlekedett is, megkönnyítve a Fő utca forgalmát gyűlések vagy bálok idején.

Adva volt hát minden a vendégek zavartalan szórakozására, kényelmére.

¹ Balassa Iván: Tokaj-Hegyalja szőlője és bora. Tokaj 1991., 406. old.

² Ugyanott

³ Gyöngyösi Gáspár: Mád népe és szokásai. Kézirat. Kb. 1930. Magántulajdon

⁴ Mattyasovszki Kálmán: Vasárnapi Újság 1860. 107. old.

H I R - A D Á S

a' jelen levő Szüreti alkalmatossággal Mádón, Vasárnap, Kedden,
és Tsötörtökön tartandó Bálokról.

Alább irt, a' ki több esztendőtől óta, az ezelőtt a' Gróf Andrássy, most pedig már a' Niemandsfreund Ur új Tantz-Száláját Arendába bírja; azerentsejének tartya, az itten, és a' közel lévő videbie Nemességnek, nem különben az erdemes Idegen Uraknak is tudtara adni; hogy az említett Szálában, az egész Szüreten keresztül, viasz gyertyák világa mellett, Vasárnap, Kedden, és Tsötörtökön közönséges Bálók fognak tartatni. Minthogy pedig ez a' Szála, mellek Szóháival egyben, tökéletesen elvagyon készítve, és mivel jó Musikáról es világozításról helyes keszuletek, nem különben rendes ki szolgálás felől is rendelkezések tetettek: ennel fogva bizelkedik magának a' Híradó, hogy Számos Gyülekezetet, es tökéletes megelégedést nyerend.

Többire pedig kéré az alább irt, hogy mivel a' Bálók minden napi hirdetését sok környui állások akadályoztatják, ez a' közönséges Hirdetmeny, az egész Szüreten által tartandó Jelentes gyanant vetessen.

Lederer Andrád, Arendás.

Az Inaságnak a' be-menetel meg-tétarái. Es kérelmetnek is mindennek, hogy a' Tantzolár akadályoztatása miá, kutyákat magokkal ne hozzanak.

A' Bémemetelnek az árra / Kezdet oraikor vagyon.

Der Unterzeichnete, welcher seit mehreren Jahren den ehemals Graf Andrássy'schen, jetzt Niemandsfreund'schen neuen Tanz-Saal in Mada als Pächter hält; gibt sich hiurdurch die Ehre, dem hier und im Umkreise antwoefenden hohen Adel, und den hochachtbaren Fremden gehörfamst anzuzeigen: daß in gedachtem Saale, die ganze Beinlese hindurch, den Wachsbeleuchtung, Sonntags, Diensttags, und Donnerstags öffentliche Bälle gegeben werden.

Da dieser Saal, mit seinen Neben-Zimmern vollkommen eingerichtet, und für gute Musik und Beleuchtung, hinlängliche Verwahrung, und billige, prompte Bedienung georzt ist; so schmeichelt sich der Unterzeichnete, einen zahlreichen Besuch, und eine allgemeine Zufriedenheit zu erbaiten.

Uebrigens bittet der Unterzeichnete: da der rdentlichen Ankündigung der abzuhaltenden Bälle mehrere Hindernisse im Wege stehen, diese allgemeine Anzeige für die ganze Befreyzeit gütigst gelten zu lassen.

Andreas Lederer, Pächter.

Der Dienerschaft wird der Eintritt in den Saal nicht gestattet. Auch bittet man wegen Einrichtung im Tanzgen, keine Hunde mitzubringen.

Der Eintrittspreis für die Person ist / fl. 90

Der Anfang ist um Uhr.

A Pesti Hírlap 1841. november 10-i számában Mezösy László ad ízelítőt egy mádi úri bálról.

Tolcsva, oct. 30. A hegyaljai szüret, (...) ez évben kellemes s a legszebb aratási idővel is pályázható napokkal még e folyó hóban véget ért...

Általában szebb szüretre rég emlékezem, s ezt érezték a f. hó 21-én és 24-kén tartott mádi táncvigmak is: csinos divatkoscsik robogtak el egymást sűrűn változtatva, a Hegyalját végigkigyózó fehér töltésen, kecses női fők tekingetve ki a Kölber-batárok csillogó üvegein, és mind csak Mádra, és mind csak a regényes völgyben fekvő Mád felé.

Este megyei hangászunk Bunkó Antal bandájának zenéje mellett megnyílt a vigalom; meglehetősen számú gyülekezet, csinos világitás, a dús házbirtokosnőhöz nem igen illő arasznyi tükrök, igazi fullasztó por, de sok szép nő, csinos férfiak tevék a terem ékeit. – Érdekes volt a bálvendégek közt egy, nemzete öltözetében megjelent lengyel grófort látni; sárga gyűrt szárú saruk voltak lábain, térdig erő s arannyal himzett rövid ujju lengyel tunica szorította össze izmos derekát, melly alól bársony tokba rejtett széles görbe kard kandikált, tömött bajusza alól az érett korba járó férfinak halk, de honi nyelv zengett le karjába fűződtött kellemes szöke nevéhez; majd később neki vidulva, hihetetlen könnyűséggel lejtett egy megzendült mazur hangjain; s láttam, mint mosolygott az itt is idegen nyelven dadogni nem szégyenlő hautevolée-k gyermekein, s kaczagott bizonyosan rajtunk frakkos magyarkákon is, kik csak egyszer, de csak – mondom – egyetlen egyszer, az is parányi személyem által meghúzatott nemzeti nóta alatt (hasztalan állván előttünk a pestbudai múlt téli táncvigmak utánzásraméltó példái), vagy a kártyaszatlok-nál néztük a kilenczek és bakalák Boscóit; vagy pedig itt-ott eldőlve pihentettük polkák s keringők kínjaitól megpöffedt cipőz lábainkat. – Szerencsénk volt szomszéd Abaujból újonnan nyert főisp. helytartónkhoz is, ki fiatal korához illő víg kedvvel mulatott végig a bál legszebbjeivel...

Természetesen nemcsak az urak tartottak bálakat, hanem a polgárság is, amelyeken mindig megjelent a helybeli és a megyei előkelőség. Ezek – ritka kivétellel – farsang idején voltak. Amellett, hogy ez volt a bálók klasszikus ideje, a szőlőmunka ekkor adott „szabadságot” az első borfejtés és a metszés munkája között. Ilyenkor egymást érték a vigasságok, mindegyiknek megvolt a sora, rendje.

Voltak iparos bálók, ezeket az 1811-ben alakult bodnár céh rendezte. A ránk maradt kevés frásos emlékből csak annyit lehet tudni, hogy kézzel írott meghívókat csináltak, s nevezetessége a bodnártánc volt. Ennek a nagy ügyességet kívánó táncnak, melyet csak férfiak, bodnárlegények jártak, mára már az emléke is elenyészett. Pontosan leírja azonban Balogh Ferenc.⁵ Jóval nagyobb külsőségek között mentek végbe az un. kapás és fáklyás bálók.

Nincs rá pontos adat, a helytörténészek szerint a bodnár céh alakulása körül, a XIX. sz. első évtizedeiben jött létre Mádon két társaság, a fáklyásoké és a kapásoké. Ez utóbbiak szőlőművesnek is neveztek magukat. Nem céhek voltak ezek, de ahhoz nagyon hasonlóak. A kapás társaság tagjai református szőlősgazdák voltak, de csak 1882 után tartoznak hivatalosan a református egyház felügyelete alá. „A fáklyástársulat” katolikus hitfelekezeti egyesület volt. Célja: az istentiszteletek fényét emelni, nagy viaszgyertyákkal és lámpákkal való kivonulással: valamint „mozsarazásokat” rendezni nagyobb ünnepek alkalmával.⁶ Ezen társaságok tiszte volt a farsangi bálók megrendezése. A filoxera előtti időben „az első táncmulatságot a fáklyás társaság rendezte mindjárt a farsang elején. A másodikat a szőlőművesek adták rendezsen a farsang közepén, míg a farsangi víg életet a bodnár bál koszorúzta meg.”⁷

A bálokat ünnepélyes felvonulás, hívogatás előzte meg. Mind ennek, mind az utána következő vígasságnak a menete nagyon kevés eltérést mutatott, akár a fáklyás, akár a kapás társaság rendezte. Ezt a látványos körmenetet hárman írták le. Balogh Ferenc a XIX. sz. hetvenes éveit, a filoxera előtti időt eleveníti fel nagyon szemléletesen.⁸ Hegyaljai Kiss Géza az 1903-as gyermekkori emlékeit villantja fel.⁹ A kettő csaknem teljesen megegyezik. Ami a felvonulás elemeit illeti, azokat 1967-ben Ujváry Zoltán szinte változatlanul megtalálta. Igaz, már szüret-

⁵ Balogh Ferenc: Régi szüret Hegyalján Néprajzi Értesítő. 1905. 301–315. old.

⁶ Balogh Ferenc: i.m.

⁷ Balogh Ferenc: i.m.

⁸ Balogh Ferenc: i.m.

⁹ Hegyaljai Kiss Géza: A menyecskes török. Budapest Hírlap. 1933. II. 26. old.

Az Andrassy-ház, a volt „Kék szőlő”-ház címzett fogadó, a bálház a híres szállálával

kor (azóta is ekkor van), természetesen nem a kapások vagy a fáklýások rendezésében; nem tér be a menet sehová hívogatni, a báli meghívót a „kisbíró” olvassa fel, olyankor rövid időre megállnak, s az azzal megbízottak a nézelődőket borral kínálgatják.¹⁰

Nem tartozik ez íráshoz, de azért megemlítem, hogy van ennek a felvonulásnak egy sajátos eleme, két „török basa” menyecskerablása. Az előbb említett szerzők mindegyike leírja, Ujváry Zoltán részletesen is feldolgozta. Máiig élő motívum. Forduljunk most Hegyaljai Kiss Gézához, az ő vezetésével ismerkedjünk a körmenettel.¹¹

„Most van Mádon a farsangi bálók ideje – kezdi az élménybemutatást. Eljöttem Mádra, csupa szem és fül vagyok. Elmondom először, amit gyermekkoromban láttam és amit megtudtam. (...) Vasárnap délután vagyunk, két templom után. Tódulunk a Felvégre, a Lengyel Sámuel bácsi udvarára. Mint tízéves fiú, magam is ott zsbongok a népség közt. Nevezetes ember ez a Lengyel bácsi. Tizennégyéves legényke volt, mikor 1849 telén meneteltek a honvédek Mádról a bodrogkeresztúri csatába. A Kettős Csárdáig ment utánuk. Most aztán ő beszél nekünk róluk. A református egyháznak Ő Mádon a gondnoka. A Szőlőmíves Társulatnak meg az elnöke. Tele az udvara az alakosok kíséretével.

– Vigyázni gyerekek! Hátrább innét mindenki! – csendül egy érces hang.

És jó volt vigyázni, mert dörögni kezd a mozsár. A lovak ágaskodnak. A cigány reszket. A széttárt kapun szökdelve léptetnek az utcára a lovak. A menet élén három lovas jelmezben. Két szélén két pej ló. Nyergében telt, vérmesképű, lógó bajuszú török basa. Csizmás lába feszül a kengyelben. Térdén buggyot vet paprikaszín, lötyögő nadrágja. Fején piros fez, ami még vörösebb fényt vet kigyúlt ábrázatára. A két basa közt, fekete paripán egy menyecske. Ruhája fehér, homloka díszes, mintha most jött volna az esküvőről. Szendearcú legény, akit még fehérchselédnek is nézhetnek. Hanem a lovat vitézül ül meg. A török oldalán hatalmas kulacs, mádi borral. Hol egyik, hol másik kanyarítja le a válláról, s kínálja vele a menyecskét is.

A Vacsora primás hegedűjén felcsendül az induló:

– Fel, fel vitézek a csatára!

¹⁰ Ujváry Zoltán: A török alakja a magyar dramatikus népszokásokban. Különlenyomat a Debreceni Déri Múzeum 1971. évi évkönyvéből 420–421. old.

¹¹ Hegyaljai Kiss Géza: i. m.

Lépésben indul a menet a Kapás Társulat elnökének udvaráról a református pap udvarára. A török után a sáfárok jönnek (...) Két sáfár egy-egy szőlőtökét visz, fűrtökkel dúsan megrakva. Ez annak a jele, hogy ilyennek kívánják látni az idei termést. Két sáfár sárgaréztálcán butellát, poharakat visz. Ebből fognak majd kínálkozni.

Aztán jön a táncos kerék. Egy ló húzza láncon a kereket. Agya a földnek fordul. Folyton himbálódzik jobbra-balra. És rajta két maskara. Egyik fiú, másik lány. Valami kitömött rongy, de igen mulatságosak. Kiabálják is a gyerekek:

– Tánci, tánci, hopp, hopp, hopp!

Aztán következnek a Társulat tagjai, tömött sorokban. Utánuk a banda, hol lassítva, hol szaporázva az ütemet. Sereghajtónak pedig a rosszkocsi. Hát ez mi! Két csacsi húz egy rozszant szekeret. Mikor egy kőnél nagyot döccen, zsupsz, kétfelé szakad. Elmarad a hátulja. Kár volna pedig lemaradni azoknak, akik nem ülnek. A rosszkocsin ágaskodnak a szőlőből hazahozott madáríjesztők, pojjáccák. Vágtatnak is a fiúk az elmaradt két kereket hozzákötni a fogat elejéhez.

Jaj, Mózsikám, el ne maradj lelkem, hisz te vagy a legszebb az egész közt! – kacagnak a mókában lehetetlen suhancok...

Megy a menet tovább. A jegyző urat, bíró urat tisztelik meg. Néhány szőlőbirtokost és nagyasszonyt. Aztán a paphídján befordulnak a plébániára...

A délután belenyúlt az estebe, mire a török kísérete visszakanyarodik az induló helyre. Kisvártatva rázendít Vacsora a báli első csárdásra:

Sej a mádi vendégfogadóba szól a muzsika,
Gyere velem csárdás kisangyalom, menjünk el oda!
Megforgatlak kedvemre, magyar huszár létemre,
Ropogós csókot nyomok az orcára, nem felejtlek el!

...Így volt ez akkortájt, mikor én tízéves voltam, 1903-ban.

Ha nem a Kapás Társulat rendezte a bált, akkor a Fáklyás Társulat. A különbség az volt, hogy az előbbinél a menetet az Alvégről indult. Akkor a plebánoshoz mentek először tisztelgenni és utoljára a református lelkészhez. És még egy árnyalatnyi különbség: a kapásoknál a menyecske oldalán nincs kulacs, mint a fáklyásoknál."

Míg a bálók a „szálában” voltak, általában három napig tartottak: vasárnap, kedden és csütörtökön. A felvonulás mindig a vasárnapi, a kezdő bál előtt volt.

A rendezők munkája mindkét társaságnál a bált megelőző gyűlésen kezdődött. Először meghatározták a célt, hogy mire fordítják a bevételt. Kezdetben a pénz a társaság kasszáját gyarapította, 1852-től a nagy mádi tűzvész után – évtizedeken át jótékony célra fordították. Ezt a korabeli országos napilapok és a vidéki újságok báli beszámolóikban mindig nagy elismeréssel említik. 1882-ig vallásfelekezetre tekintet nélkül adják a kitűzött célra, később ekléziájukat segítik vele.

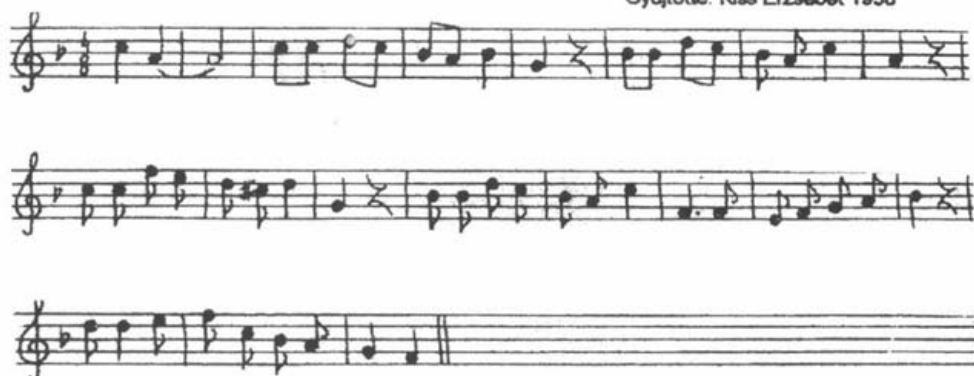
Miután tisztázták az anyagiakat, megrendelték a zenészeket, megválasztották a tisztségviselőket, hogy kik „tartják” a bált. A felkérést mindenki megtiszteltetésnek vette és igyekezett tisztében a leggondosabban eljárni. Így választottak két vőfélyt (táncmestert) rendszerint jó táncos és köztiszteltetben álló fiatal házasembert, két törököt, egy pástort, négy vagy hat sáfárt, ennek fele boros, fele tőkés sáfár és hívogató vőfélyeket. Minden szereplőnek jutott feladat a menetben, s kinek több, kinek kevesebb a bálban is.

A sáfárok a bálók rendezői voltak ők gazdálkodtak a borral és a pénzzel. A felvonuláson kettő, szőlővel dúsan megrakott tőkét vitt, ő volt a tőkés sáfár. Ez a tőke mutatta, hogy ilyen bő termést várnak, a szőlőfűrtök pedig a bálteremben felaggatva emelték a jókedvet. Ugyanis nem volt szabad csipegetni róluk. A szőlőpásztor vigyázta a csintalankodókat, s ha valakit lopáson kapott, annak büntetésépenzt kellett fizetnie. Ez a pénz is növelte a bál és a pástort bevételét.

A boros, más néven kannás sáfárok kannában bort, tálcán poharakat vittek, ebből kínáltak a menet közben, később a bálon ők voltak a boros gazdák, akik arra is vigyáztak, hogy az ingyen ital senkinek meg ne árton. A sáfárok tisztességét hosszú fehér kötényük jelezte, fehér vászonzólóval, térden alul érő. Magából az anyagból semmi nem látszott ki a rávarrt sok csipke és pántlika miatt. Ezeket a kötényeket csak ilyen alkalmakkor viselték.

Táncdallam, osztó
(szöveg nélkül)

Gyűjtötte: Kiss Erzsébet 1938

Az „osztó” dallama

A szüreti felvonulás 1959-ből. Elöl két vőfély, hátul tőkés és boros sáfárok még az eredeti (hagyományos) öltözetben

A vőfélyeket is meg lehetett az öltözükről ismerni. Fekete nadrág, csizma, rövid kabát – később zakó – volt rajtuk, a zakón átvetett széles nemzeti színű szalag, fehér kesztyűs kezükben szalagos nádpálca, fejükön gyöngyökkel, aranyláncokkal gazdagon díszített huszárcsákó. Ez a fejedő csak a kapásoké volt, a fáklások virágos kalpagot viseltek.

A vőfélyek voltak a táncmesterek, nekik volt a legtöbb dolguk. Jártak házról házra hívogatni, a bálban vigyáztak a rendre, a táncolókra, ők parancsoltak a cigánynak. „Akinek a fején volt a csákó, az parancsolt, s ameddig az elnöki asztalra le nem tette, ő volt a hatalom.”¹²

¹² Gyöngyösi Gáspár: i. m.

A vőfélyekhez nyoszolyó lányok illettek, voltak azok is. A társaság elnöke nevezte ki a lányt, ezután a vőfélyek felkérték őket segíteni. A nyoszolyólányok díszítették a csákót, csinálták a kötényt régen. A csákót aztán versben kérték ki a vőfélyek, s mellé még egy szalagból készült csokrot is kaptak a mellükre. Ezek a lányok jutalmul a bálon éjjel előtt és éjjel után kétszer feltehették a vőfélycsákót, s akkor ők osztották be a táncot.¹³

A XIX. sz. végén a bálók fő tánca volt a csárdás, a körmagyar, a palotás, később a rezgő, a kuruc csárdás, a japán csárdás. A kezdő táncot osztónak nevezték. Egy sajátos dallam mellett a táncmester táncra szedte össze a jelenlevőket, vigyázva, hogy senki ki ne maradjon, az előkelő és a köznép együtt mulasson, nehogy valaki petrezselymet áruljon. Nem is volt ez igazi tánc, inkább ütemes séta, hasonló a francia négyes egyik figurájához. Volt ilyen a kassai polgárbálokon is, ott „sub regula” volt a neve. Lépünk be Gyöngyösi tanító úrral a szálába, s vele együtt gyönyörködünk mi is.

„Osztás következik! A nők a jobb, a férfiak a bal oldalra szíveskedjenek felállni – hallatszott harsányan.

Az elnöki asztalnál megjelennek a vőfélyek és feltették a csákót, mert hivatalos ténykedést csak csákóban lehetett végezni. Fontoskodtak a sáfárok, „csinálták a tágasságot”, felcsendül az osztó tánc dallama, saséroztak a vőfélyek a szép lányokhoz, s míg a leányok kedvére való táncost meg nem találták – kedves változata volt ez a hölgyválasznak – addig együtt saséroztak, vagyis passzé lépéssel táncoltak. S ha a szép és módos lányok elkeltek, sor került a többire is, s amikor a menyecskéket is beosztották, s mindenkit, aki táncolni óhajtott, felcsendül a rezgő hangja, perdül a leány, cifrázta a legény igazi magyar virtussal.”¹⁴

Így, ilyenformán volt ez, míg „az édes emlékü” bálház le nem égett 1895-ben, nagy gondot okozva ezzel a mulatni vágyó ifjúságnak. Ekkor Löwy Mór kocsmáros nyári mulatót épített kocsmája kertjében. Később aztán a kocsmá nagyterme vált általános táncteremmé. Néha a református iskola is otthont adott a mulatságoknak.

Változtak az idők. A bálház később ugyan újra központja lett a szórakozásnak, de már minden másképpen volt, mint régen.

A második világháború után nem sokkal lakásokká alakították át a híres szálát. Ma is így van, felújításra váró kényelmetlen lakóház. 1961-ben a Löwy kocsmája helyén felépült a Művelődési Ház, most ott tartatnak bálók a mai idők mai szokásai szerint.

Zergi Gáborné

A szegedi izraelita elemi iskola története

*„szegedi új izraelita nemzedék nyeloben, lélekben magyarrá fejlődik”
(Szegedi Híradó)*

A német és a zsidó nemzetiségű lakosság asszimilációja zajlott le a legzökkenőmentesebben és a leggyorsabban a dualizmus végére. Így hangzik a többször ismételt történeti állítás, amely felett gyakran elsiklunk. A többi kisebbség általában erőszakos magyarosításról beszélt, míg az említett népcsoportok úgymond zokszó nélkül vallották magukról a népszámlálásokon, hogy magyar nemzetiségűek. Ez hangsúlyozottan igaz a magyarországi zsidókra. Gazdasági és közéleti szerepvállalásukhoz elengedhetetlen volt a többségi nemzethez való tartozás. Ezt természetesen a mindenkori hatalom is megpróbálta elősegíteni, de a hajlandóság egyértelműen a zsidókban volt meg. Hagyományosan kifinomult intézményrendszerüknek és több belső kezdeményezésnek köszönhetően a letelepedésüktől számítva gyakorlatilag két-három generációváltás után „mózes hitűekből” „magyar zsidóvá” lettek. A sikertörténetnek beillő asszimilációs folyamatok egyik kulcseleme volt, hogy már gyermekkorban megkezdtek a felkészítést a többséghez való alkalmazkodásra. Ennek egyik kiemelkedő pél-

¹³ Magyarország vármegyéi és városai I. k. Szerk.: Borovszky Samu. Abaúj megye leírása. 204. old.

¹⁴ Gyöngyösi Gáspár: i. m.

¹⁵ Gyöngyösi Gáspár: i. m.